

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 793.3+73]-047.84

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-2-4>

Лі ЧЖИ,

orcid.org/0000-0002-1371-3400

аспірант кафедри музикознавства та культурології

*Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(Суми, Україна) LeeZhi@ukr.net*

СИНТЕЗ ТАНЦЮ ТА ПЛАСТИЧНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВ

Мета статті – висвітлити можливі шляхи синтезу танцю із пластичними видами мистецтв. Методи дослідження. Для реалізації досягнення поставленої мети в даній розвідці було використано комплекс методів: загальнонаукові – аналіз, синтез, узагальнення, які застосовувалися задля з'ясування стану розробленості проблеми синтезу танцю та пластичних видів мистецтв; конкретно-наукові – термінологічний аналіз та інтерпретація, що використовувалися при визначенні базових понять нашого дослідження; порівняльно-зіставний аналіз задля виокремлення основних видів пластичних мистецтв та можливого синтезу останніх із мистецтвом танцю. Результати. Особливим видом мистецтва, в якому художні образи створюються за допомогою пластичних рухів тіла людини є танець. У танці пластичність характеризується плавністю та витонченістю. Констатовано, що пластичними видами мистецтв є просторові, витончені мистецтва, які створюються за допомогою обробки речовинного матеріалу та сприймаються завдяки зору і мають предметний характер. З'ясовано, що синтез танцю та пластичних видів мистецтв функціонує на рівні образотворчого мистецтва та танцю (живописна та скульптурна спадщина французького митця Едгара Дега), а також танцю та образотворчого мистецтва (скульптурні шедеври французького митця Огюста Родена стали основою танцювальних мініатюр єврейського балетмейстера Леоніда Якобсона). Розглянуто взаємозв'язок танцю із графікою. Сфокусовано увагу на графічні надбання французького художника Жана Еффеля, які стали основою балетних спектаклів. Наукова новизна статті визначається тим, що серед вітчизняних та іноземних наукових розвідок обмаль праць, які висвітлюють проблему взаємозв'язку різних видів мистецтв, зокрема просторових, тимчасових та просторо-часових, а також відсутні праці, які окремо розкривають питання синтезу танцю та пластичних видів мистецтв.

Ключові слова: танець, пластичність, пластичні мистецтва, синтез, взаємодія.

Lee ZHI,

orcid.org/0000-0002-1371-3400

graduate student of the Department of Musicology and Cultural Studies

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

(Sumy, Ukraine) LeeZhi@ukr.net

SYNTHESIS OF DANCE AND PLASTIC ARTS

The purpose of the article is to highlight possible ways of synthesizing dance with plastic arts. Research methods. To achieve the set goal, a complex of methods was used in this study: general scientific methods – analysis, synthesis, generalization, which were used to find out the state of development of the problem of synthesizing dance and plastic arts; specific scientific – terminological analysis and interpretation used in defining the basic concepts of our research; a comparative analysis in order to distinguish the main types of plastic arts and a possible synthesis of the latter with the art of dance. Results. A special type of art in which artistic images are created with the help of plastic movements of the human body is dance. In dance, plasticity is characterized by fluidity and grace. It is established that plastic arts are spatial, sophisticated arts that are created by processing material and are perceived by sight and have an objective nature. It is found that the synthesis of dance and plastic arts functions at the level of fine art and dance (painting and sculptural heritage of the French artist Edgar Degas), as well as dance and fine art (sculptural masterpieces of the French artist Auguste Rodin became the basis of the dancing miniatures of the Jewish ballet master Leonid Jacobson). The relationship between dance and graphics is considered. Attention is focused on the graphic assets of the French artist Jean Eiffel, which became the basis of ballet performances. The scientific novelty of the article is determined by the fact that among domestic and foreign scientific studies there is a lack of works that highlight the problem of the relationship of various types of art, in particular spatial, temporal and spatio-temporal, as well as there are no works that separately reveal the issue of the synthesis of dance and plastic types of art.

Key words: dance, plasticity, plastic arts, synthesis, interaction.

Постановка проблеми. На сучасній мистецькій сцені надзвичайно актуальним і значущим є проблема синтезу танцю та пластичних видів мистецтв, взаємозв'язок яких спроможний руйнувати кордони між видами мистецтва, створюючи багатовимірний досвід для глядачів. Синтез танцю та пластичних видів мистецтв забезпечує свіжий погляд на усталені форми мистецтва, а також надає можливість для міждисциплінарної співпраці та експериментів.

Ключовою перевагою синтезу танцю та пластичних видів мистецтв є можливість створити візуальний і чуттєвий досвід, який залучає аудиторію на багатьох рівнях. Включення елементів пластичних видів мистецтв, таких як скульптура, інсталяція та візуальні проєкції, до танцювальних постановок може створити динамічний та інтерактивний візуальний ландшафт, який доповнює рухи танцівників. Синтез танцю та пластичних видів мистецтв пропонує новий спосіб інтерпретації та презентації традиційних форм мистецтва. Митці з різним досвідом та власними уявленнями спроможні об'єднуватися задля створення справді унікальних та інноваційних творів.

Аналіз досліджень. У контексті розгляду проблеми нашого дослідження цінними науковими працями стали розвідки українських вчених, зокрема Д. Бернадської, яка піднімає питання сучасної хореографії в контексті синтезу мистецтв (Бернадська, 2013) та О. Зінич, яка аналізує особливості пластичного мистецтва в сучасному французькому балетному театрі (Зінич, 2009).

Аспектно дотичними до проблеми дослідження стали праці вітчизняних науковців, які висвітлюють окремі питання взаємодії пластичних видів мистецтв із хореографією. Так, А. Дем'янчук робить спробу розкрити значення образотворчого мистецтва в оформленні балетних постановок (Дем'янчук, 2018). Водночас, вплив творів образотворчого мистецтва на створення хореографічних образів розглядає Н. Кіптілова (Кіптілова, 2015). У свою чергу, синтезувати хореографічне та образотворче мистецтво намагається Л. Хухра (Хухра, 2019).

Проблема синтезу мистецтв, зокрема взаємозв'язок танцювального мистецтва із просторовими, просторово-часовими видами мистецтв, стала предметом наукового пошуку іноземних вчених, а саме: Стівена Браун (Steven Brown) та Еллен Діссанаяке (Ellen Dissanayake) (Brown, 2018).

Однак, незважаючи на активну увагу вітчизняних та іноземних вчених до окремих питань досліджуваного феномену, проблема взаємодії мистецтва танцю із пластичними видами мистецтв є недостатньо висвітленою.

Мета статті. Мета дослідження полягає у висвітленні можливих шляхів синтезу танцю із пластичними видами мистецтв.

Методологія дослідження спирається на загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація) та конкретно-наукові (термінологічний, історико-генетичний, ретроспективний, порівняльно-зіставний аналіз) методи.

Виклад основного матеріалу. На основі застосування термінологічного аналізу можемо констатувати, що термін «танець» представляє собою вид мистецтва в якому художні образи створюються за допомогою засобів пластичних рухів людського тіла. Останній, як правило, вживається у вузькому та широкому значеннях. Так, у вузькому значенні танець сягає історично пізніх форм. Натомість, в широкому – танець постає як особливий вид людської діяльності, де через пластичну виразність та ритмічні рухи й пози реалізуються уявлення особистості про себе і про світ. Під таким кутом зору, доречно сфокусувати увагу на понятті «пластичність» (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005).

У результаті термінологічного аналізу та інтерпретації наукової думки доведено, що «пластичність» сягає грецького терміну «plastike». Останній означає «ліпний», «скульптурний». Як наслідок, під пластичністю ми розуміємо полісемантичне явище, своєрідну культурно-стильову категорію, яка тяжіє до вираженої тенденції щодо історичної еволюції своїх форм, визначаючи естетичні домінанти різноманітних епох та періодів людського розвитку.

Наголосимо, в мистецтві пластичність ототожнюється з лінійністю та графічністю, котра виступає специфічною якістю, яка позиціонує мальовничість, формує образ. Порівняльно-зіставний аналіз надає можливість зауважити, в мистецтві танцю пластичність означає плавність, витонченість рухів. Натомість, наприклад, у скульптурі пластичність характеризує художню виразність об'ємної форми, яка виявляється завдяки відчуттям внутрішньої наповненості, пропорційності, гармонійності, витонченості твору. Можемо говорити, що пластичність представляє собою своєрідний канал, через який здійснюється взаємодія різних художніх структур. Вона виступає зоною можливого зближення мистецтв, виявляє їхнє прагнення до нового виміру.

Звертаючи увагу на сутнісні характеристики поняття пластичності вважаємо за належне зорієнтувати свою увагу на термін «пластичні мистецтва». Так, на основі застосування термінологічного аналізу було встановлено, що пластичні мистецтв – це просторові, витончені мистецтва,

які сприймаються за допомогою зору. Твори пластичних видів мистецтв мають предметний характер. Вони створюються шляхом обробки речовинного матеріалу та існують у просторі.

Застосування загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження, зокрема порівняльно-зіставного аналізу, було виокремлено основні види пластичних мистецтв, а саме: архітектуру, скульптуру, живопис, графіку, декоративне та прикладне мистецтво, дизайн.

Варто зазначити, сприйняття зразків пластичних мистецтв можливе за допомогою дотику в реальному просторі (скульптура, декоративно-прикладне мистецтво і т. д.). Підтримуючи думку О. Зінич ми стверджуємо, що пластичні види мистецтв прагнуть до синтезу. Вони тяжіють до злиття та взаємодії як в середині свого виду, так і поза його межами. Саме тому, пластичні види мистецтв є невід'ємною складовою просторово-часових мистецтв, зокрема театру, кіно, танцю (Зінич, 2009).

Аналіз та узагальнення наукової праці А. Дем'янчук (Дем'янчук, 2018) надає змогу констатувати, властива мистецтву танцю пластичність дозволяє останньому взаємодіяти із різними видами мистецтв, зокрема пластичними. Танець постійно перебуває в безпосередній комунікації із живописом, скульптурою та графікою. Він відчуває їхній вплив і, в свою чергу, позначається на них. Танець, використовує елементи пластичних мистецтв, зокрема колір, пластику скульптурних форм, ефекти висвітлення, композиційні структури. У той час, митці пластичних видів мистецтв намагаються зафіксувати швидкоплинну красу танцювального мистецтва.

Ми стверджуємо, твір пластичного мистецтва є зафіксованим, зокрема в живописному чи скульптурному матеріалі. Він піддається тиражуванню та багаторазовому відтворенню. Натомість, танець миттєвий. Його неможливо відтворити з точністю до попереднього варіанту. Танець існує тільки в процесі виконання, тоді як живопис та скульптура залишаються на майбутні покоління.

Застосування загальнонаукових методів дослідження засвідчують, синтез мистецтва танцю із пластичними видами мистецтв, зокрема живописом та скульптурою став провідною метою творчості французького художника і скульптора, представника напрямку реалізму та одного із співзасновників імпресіонізму Едгара Дега. Захоплюючись танцем, близько 1500 живописних полотен Дега присвячені балеринам (див. рис. 1 «Танцівниці в голубому» та рис. 2 «Репетиція балету на сцені»). З'ясовано, що Едгар Дега писав балерин

не тільки в своїй майстерні, а й під час репетиційних занять та спектаклів. Так, за допомогою кольору, елементів танцювального мистецтва Дега мав намір відтворити рухи та пози балерин.

Рис. 1. «Танцівниці в голубому» (Trachtman)

Рис. 2. «Репетиція балету на сцені» (Kelly, 2018)

Узагальнюючи розвідки іноземних науковців (Джулія Фіоре (Julia Fiore) «Правда про балетних танцюристів Дега» (The Sordid Truth behind Degas's Ballet Dancers) (Fiore Julia), Пол Трахтман (Paul Trachtman) «Дега та його танцівниці» (Degas and His Dancers) (Trachtman Paul)) нами було встановлено, намагання Дега відобразити танцювальне мистецтво не обмежувалося живописом. Так, можемо говорити про взаємозв'язок танцю зі скульптурою, де воскова скульптура Едгара Дега «Маленька 14-ти річна танцівниця» стала яскравим прикладом означеного синтезу (див. рис. 3 Воскова скульптура Едгара Дега «Маленька 14-ти річна танцівниця»). Аналізуючи скульптурний шедевр Дега можемо засвідчити, останній

передає образ юної балерини. Підтвердженням чого є пуанти, балетна пачка, корсет.

Рис. 3. Воскова скульптура Едгара Дега «Маленька 14-ти річна танцівниця» (Kelly, 2018)

Підсумовуючи вище викладені думки доходимо висновку, що синтез танцю та пластичних видів мистецтв функціонує на рівні образотворчого мистецтва (живопис, скульптура) та танцю і, навпаки, танцю та образотворчого мистецтва. Свідченням чого є представлені балетмейстерами постановки, які містять композиції пластичних мистецтв. Наприклад, елементи скульптури присутні в балетах «Спартак», «Ікар», «Весна священика». Водночас, єврейський балетмейстер Леонід Якобсон, надихаючись скульптурними шедеврами французького митця Огюста Родена, створив низку танцювальних мініатюр (Кіптілова, 2015).

Висвітлюючи можливі шляхи синтезу танцю із пластичними видами мистецтв, варто сконцентрувати увагу на взаємодії останнього із графікою. Так, французький художник Жан Еффель та його графічні серії стали фундаментальною основою балетного спектаклю «Створення світу», сюжет якого повідує нам створення Землі та перших людей, зокрема Адама і Єви.

Нами було з'ясовано, що шлях образотворчого мистецтва пролягає від подіб до значень

Натомість, шлях мистецтва танцю – від значень до подіб. Танець і пластичні види мистецтв володіють способами та засобами створення художнього образу. Більш того, реальна система взаємодії двох мистецтв створює певну цілісність.

Висновки. Використання загальнонаукових та конкретно-наукових методів дозволили визначити базові поняття дослідження та з'ясувати, особливим видом мистецтва, де художні образи створюються за допомогою рухів тіла людини є танець. Останній тісно пов'язаний із пластичністю, яка в танці характеризується плавністю та витонченістю рухів. Доведено, що під пластичними видами мистецтв розуміються просторові, витончені мистецтва, які створюються за допомогою обробки речовинного матеріалу та сприймаються за допомогою зору і мають предметний характер. Виокремлено основні види пластичних мистецтв (архітектура, скульптура, живопис, графіка, декоративне та прикладне мистецтво, дизайн).

З'ясовано, що синтез танцю та пластичних видів мистецтв функціонує на рівні образотворчого мистецтва та танцю (живописна та скульптурна спадщина французького митця Едгара Дега), а також танцю та образотворчого мистецтва (скульптурні шедеври французького митця Огюста Родена стали основою танцювальних мініатюр єврейського балетмейстера Леоніда Якобсона). Розглянуто взаємозв'язок танцю із графікою. Сфокусовано увагу на графічні надбання французького художника Жана Еффеля, які стали основою балетних спектаклів.

Встановлено, танець використовує елементи пластичних мистецтв, зокрема колір, пластику скульптурних форм, ефекти висвітлення, композиційні структури. У той час, пластичні мистецтва намагаються зафіксувати швидкоплинну красу танцювального мистецтва.

Наукова новизна статті визначається тим, що серед вітчизняних та іноземних наукових розвідок обмаль праць, які висвітлюють проблему взаємозв'язку різних видів мистецтв, зокрема просторових, тимчасових та просторо-часових, а також відсутні праці, які окремо розкривають питання синтезу танцю та пластичних видів мистецтв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернадська Д. Сучасна хореографія в контексті синтезу мистецтв. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжсвізівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич, 2013. Вип. 7. С. 78–86.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і год. ред. В. Т. Бусел]. Київ, 2005.
3. Дем'янчук А. Роль образотворчого мистецтва в оформленні балетних постановок. *Молодий вчений*. 2018. № 3 (55). С. 19–23.
4. Зінич О. Мова пластики в сучасному французькому балетному (пластичному) театрі: метаморфози форм руху. *Студії мистецтвознавчі*. 2009. № 4 (28). С. 80–89.

5. Кіптілова Н. Вплив творів образотворчого мистецтва на створення хореографічних образів. 2015. URL: <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/04/Kiptilova-N.-V.-Vplyv-tvoriv-obrazotvorchoho-mystetstva-na-stvorennia-khoreorafichnykh-obraziv.pdf>.
6. Хухра Л. Поняття та напрямки синтезування хореографічного та образотворчого мистецтва. *Молодий вчений*. 2019. № 8 (72). С. 33–35.
7. Brown S., Dissanayake E. The Synthesis of the Arts: From Ceremonial Ritual to «Total Work of Art». *Evolutionary Sociology and Biosociology*. 2018. Vol. 3. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsoc.2018.00009/full>
8. Fiore J. The Sordid Truth behind Degas's Ballet Dancers. URL: artsy.net
9. Kelly R.-A. Degas' Dancers: How Ballerinas Inspired the Iconic. *Impressionist Artist*. 2018. Pp. 34–36.
10. Trachtman P. Degas and His Dancers. URL: Smithsonianmag.com

REFERENCES

1. Bernadska, D. (2013). *Suchasna khoreografiya v konteksti syntezy mystetstv* [Contemporary choreography in the context of art synthesis]. *Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers* / [editors-compilers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomyra]. Drohobych: Publishing House «Helvetica», 7, 78–86 [in Ukrainian].
2. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy* (2005) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] [uklad. i hod. red. V. T. Busel]. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Demyanchuk, A. (2018). *Rol obrazotvorchoho mystetstva v oformlenni baletnykh postanovok* [The role of fine art in the design of ballet productions]. *Molodyy vchenyy*, 3 (55), 19–23 [in Ukrainian].
4. Zynych, O. (2009). *Mova plastyky v suchasnomu frantsuzkomu baletnomu (plastychnomu) teatri: metamorfozy form rukhu* [The language of plasticity in modern French ballet (plastic) theater: metamorphoses of forms of movement]. *Studiyi mystetstvoznavchi*, 4 (28), 80–89 [in Ukrainian].
5. Kiptilova, N. (2015). *Vplyv tvoriv obrazotvorchoho mystetstva na stvorennia khoreorafichnykh obraziv* [The influence of works of fine art on the creation of choreographic images]. URL: <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/04/Kiptilova-N.-V.-Vplyv-tvoriv-obrazotvorchoho-mystetstva-na-stvorennia-khoreorafichnykh-obraziv.pdf> [in Ukrainian].
6. Khukhra, L. (2019). *Ponyattya ta napryamky syntezuvannya khoreorafichnoho ta obrazotvorchoho mystetstva* [Concepts and directions of synthesizing choreographic and visual arts]. *Molodyy vchenyy*, 8 (72), 33–35.
7. Brown S. & Dissanayake, E. (2018). The Synthesis of the Arts: From Ceremonial Ritual to «Total Work of Art». *Evolutionary Sociology and Biosociology*, 3. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsoc.2018.00009/full>
8. Fiore, J. The Sordid Truth behind Degas's Ballet Dancers. URL: artsy.net
9. Kelly, R.-A. (2018). Degas' Dancers: How Ballerinas Inspired the Iconic. *Impressionist Artist*, 34–36.
10. Trachtman, P. Degas and His Dancers. URL: Smithsonianmag.com